

Келісіді
Нұра ауданы ББ
Әдістемелік каб. меңгерушісі
Қайырбекова А.З.

Вариатив курсының күнтізбелік – тақырыптық жоспары

Атауы: «Сыйқырлы тақта»
Топ: Ересек топ (4жас)
Аптасына: 1 сағат
Сағат саны: 36

Құрастырған: «Айгөлек» шағын орталығының
тәрбиешісі Темирбекова А.Е.

2021-2022ж

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Жалпы білім берудің заманауи тұжырымдамасы баланың жеке тұлғалық дамуын, оның шығармашылық қабілеттіліктерін қалыптастыруды, жеке қасиеттерін тәрбиелеу идеяларын жоғары қоюда. Осының барлығы шахмат ойындарын үйретуде белгілі бір дәрежеде қалыптасады.

Егер осы уақытқа дейін ғалымдардың басты назары мектеп жасындағылардың қабілеттіліктері мен әрбір қажетті білімді және шеберлікті қалай меңгеруінде болса, ал енді жағдай түбегейлі түрде өзгерді. Қазіргі заман талабына сай, мұнда "акпараттық үрдіс" айтарлықтай мәнге ие болды. Бұл бірінші кезекте бұқаралық акпарат құралдарымен, танымал әлем арналарында күні бойы берілетін балалардың ақыл-ойына әсер ететін түрлі бағдарламалармен байланысты. Қазіргі күрделі әлемді түсіну үшін бүгінде басым көпшілігі 3-4 жастағы балаларды жан-жақты интеллектуалды дамытуды қолға алуда.

Н.Ә Назарбаев өзінің 2012 жылдың 14 желтоқсанындағы «Қазақстан - 2050»: Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына жолдауында атап көрсеткен: *«бүкіл әлемдегі сияқты, Қазақстан мектепке дейінгі білім берудің жаңа әдістеріне көшу керек.»* нұсқауы мектепке дейінгі білім беру жүйесіне жаңа бағыт береді.

Мектепке дейінгі балалық шақ - адам өмірінің кішкене бір бөлігі. Бірақ осы уақыт ішінде бала айтарлықтай мәлімет алып шығады. Кішкентай балалардың мүмкіндіктері зор және бұрын тек ересек жастағы балаларға ғана тиесілі деп саналған арнайы ұйымдастырылған оқытумен мектепке дейінгі балалардың білімдері мен икемділіктерін қалыптастыруға болады.

Мектеп табалдырығын аттағалы тұрған балалар үшін көптеген қиыншылықтар кездеседі. Мектептің алғашқы күнінен бастап-ақ бірінші сынып оқушысы мектептің тәртібіне, талаптарына бағынып оған жауапкершілікпен қарауға міндетті және еріктік сапаларын дамытып, оны оқу тапсырмаларына бағындыра отырып сабақта өзін дұрыс ұстау керек, онсыз өзінің тәртібін саналы түрде реттей алмайды. Тек сыртқы тәртібі ғана емес, сонымен бірге баланың ой әрекеті, оның зейіні, есі, есте сақтауы, байқағыштығы, ойлауы өз еркімен меңгерілуі тиіс. Балаға мұғалімнің берген тапсырмасының қорытындысына жете білуі қажет. Және тағы да түсінік жүйесін дәйекті түрде меңгеру керек, ал ол үшін логикалық ойлаудың дерексіз дамуы талап етіледі. Оның үстіне бастауыш сыныпта кездесетін қиындықтардың көпшілігін мектепке дейінгі жастың соңында білім көлемі және дағдылары жеткіліксіз балалар емес, тапсырманы шешуде интеллектуалды әрекетсіздікті көрсететін,

ынта-ықыласы жоқ балалар көруде. Ал бұл ерте жастан қалыптасады.

Шахмат – бұл тек ойын емес, балаларға көп қуаныш, ләззат сыйлайтын, ой санасының жетілуіне өте пайдалы құрал. Шахмат ойынын оқытудың бастапқы даму үдерісі балалардың даму қабілеттіліктеріне деген кеңістікті қалыптастыру (бұл мектеп үшін аса маңызды), аналитикалық-синтездік қызметті, бағдарлау зейінің, ой-пікір қорытындысын қалыптастырып, баланы есінде сақтауға, салыстыруға, жинақтауға, өз қызметінің нәтижесін алдын ала болжауға, қажымаушылық, зейінділік, шыдамдылық, дербестік, икемділік, жинақылық, тапқырлық және т.б сияқты бағалы қасиеттерді қалыптастыруға үйретеді және көмектеседі. Балалардың шығармашылық элементтерін енгізу үшін, олардың қазіргі шығармашылық білімінің даму деңгейін әзірлеп, өз білімін меңгеру керек. «Мектепке дейінгі» қызмет түрлерінің құрылуы мектепке дейінгі балаларға тән қажетті және қызықты болуы тиіс, ал бұл сабақты қолдануда балаларды қызықтыратындай мәнді болуға міндетті. Нақты әрекет – балалармен қоршаған әлемді тану әдісі. Егер біз баланың бірдеңені байыпты меңгергенін қалайтын болсақ, онда біз баланың өзінің қызметін іске асыруымыз керек. 3-жастан бастап ойын әрекеті жүргізілетін болады, бұл біздің мақсатымыз үшін маңызды. Алайда, мектепке дейінгі жастағы балалармен шахматтық сабақтар өткізудің тұтас әдістемесі Ресейде де, басқа да шет елдерде жоқ екендігін ескерген жөн.

Ұсынылып отырған әдістемелік нұсқаулықтың мазмұнында берілген материалдар мектеп жасына дейінгілердің бастапқы көне ойындарына 5-6 жастағы балаларды қатыстыру көрсетілген. Мақсаты – балдырғандардың даналық ойындарға деген қызығушылықтарын арттыру, баланы зеріктірмейтін, өзі реттей алатындай пішіндерді салыстыруға көмектесу, мектепте жақсы оқуы үшін, баланың мектепке психологиялық дайындығын қалыптастыру керек.

ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

Әдістемелік құралды заңнамалық-нормативтік қамтамасыз ету

Бұл әдістемелік құралдың құқықтық негізі Бала құқығы декларациясы мен Бала құқығы туралы конвенция, ҚР Конституциясы, ҚР «Білім туралы» заңы болып табылады.

Әдістемелік құралдың мазмұны «Зерек бала» (3 жастан 5 жасқа дейінгі) және «Біз мектепке барамыз» (5 жастан 6 жасқа дейінгі) бағдарламаларына сәйкес құрылған.

Мақсаты: балалардың интеллектуалдық ойлауы мен танымдық қасиеттерін дамыту мақсатында 5-6 жасар балаларға шахмат ойынының теориясы мен тәжірбиесі негіздерін оқытуда әдіскерлер мен педагогтарға көмек көрсету.

Міндеттері:

1. Шахмат ойынының теориясы мен тәжірбиесі негіздеріне және оны 5-6 жастағы балаларға үйретуге мектеп жасына дейінгі балаларға арналған ұйымдардың тәрбиешілері мен әдіскерлерін қысқа мерзімде оқыту.

2. 5-6 жастағы балаларды шахмат ойынының теориясы мен тәжірбиесі негіздерін оқытуға арналған әдістемелік ұсынымдар әзірлеу.

Бағдарламалық мазмұнның құрылымдық және жүзеге асырылу принциптері

Мектепке дейінгі тәрбиелеу жүйесіне және баланы мектепте оқуға даярлауға қойылатын артып келе жатқан талаптар өмірімізге мектепке дейінгі білім берудің вариативтілігі, білім беру бағдарламаларының мазмұндарын жаңарту қағидаларының енуіне әкеп соқты.

Балабақшада берілетін тәрбие мен білім беру жүйесінің өзі, қойылған тапсырманы толық меңгере алмай жатыр. Дәл осы жерде, сиқырлы таяқша сияқты, балаларды мектепке даярлау үшін арнайы жасап шығарылған шахмат көмекке келе алады. Себебі, ойын әрекеті ерікті психикалық үрдістердің қалыптасуына айтарлықтай әсер етеді ғой, ойын барысында балалардың еркін зейіні мен еркін еске сақтау қабілеті дамиды. Ойын жағдайында, зертханалық тәжірибе жағдайына қарағанда, балалар өте жақсы ынта қояды және еске сақтайды. Шахмат ойыны көп жағдайда баланың көз алдына елестету арқылы ойлауына мүмкіндік туғызады. Ойын тәжірибесі басқа адамдардың көзқарасын тануға, олардың істемек әрекеттерінің алдын алуға және осы негізде өзінің жеке қылығын құруға мүмкіндік туғызатын ойлаудың ерекше қасиетінің негізін

Ойын баланың өз ықтиярымен ерікті әрекет жасауына көмектеседі, оның сезімін, рухани қасиеттерін ұйымдастырады.

Бұл әдістемелік құрал келесі негіз болатын принциптерден құралады.

- **Интегративті тұтастық принципі.** Балалардың түрлі сабақ және іс-әрекет түрлері шоғырланады (сурет, тіл дамыту, математикалық түсінік, театрландыру);

- **Ынтымақтастық принципі.** Мектепке дейінгі ұйым мен отбасы жағдайында тәрбиелеу мен оқытуға деген жолдардың координациясы ата-аналардың бала тобының өміріне кеңінен қатысуын және олардың жас ерекшелігіне тән психофизиологиялық ерекшеліктерімен табысты танысуын қамтамасыз етеді;

- **Вариативтілік принципі.** Бір мазмұн аясындағы тапсырмалардың вариативтілігі баланың шамасына қарай қабылдауына, оның қызығушылықтары мен қабілеттеріне сәйкес шығармашылығын көрсетуіне мүмкіндік береді;

- **Жаңалық принципі.** Оқыту бағдарламасын вариативтілік бөлікке қосу мүмкіндігі;

- **Шығармашылық принципі.** Педагогты әр баланың шығармашылық әрекет тәжірибесін алуға бағыттайды.

- **Психологиялық жайлылық принципі.** Оқу үрдісін эмоционалды жайлы жағдаймен қамтамасыз ететін ерекше пәндік-дамыту ортасын құру;

ПЕРСПЕКТИВАЛЫҚ ЖОСПАР

(ересек топ)

**Оқудың алғашқы жылы
аптасына 1 сағат, барлығы 36 сағат**

№ р/с	Тақырыбы	Мақсаты	Сабақ саны
1	Ойынмен танысу	Балаларды шахматтың басталу тарихымен таныстыру	2
2	Шахмат тақтасымен танысу	Балаларды шахмат тақтасымен таныстыру. Ойын алдында балаларды шахмат тақтасына жайғасып отыруға үйрету. Тігінен, көлденеңінен, қиғашынан таныстыру. Шахмат өрісындағы әр торкөздің атын есте сақтауды үйрету. Балаға көрсетіңіз- шахмат тақтасынан ортасынан орталығын, төрт өрісді.	2
3	Шахмет фигурасымен танысу	Шахмат фигураларымен таныстыру. Бір фигураны екінші фигурадан ажырату, формасын және түсін, фигуранын атауын білуге үйрету.	4
4	Шахмат тақтасына фигураларды орналастыру	Балаларды фигураның тақтада дұрыс орналасуымен таныстыру. Фигураларды өздері орналастыруға үйрету.	4
5	Фигуралардың жүрісімен таныстыру	Балаларды фигура жүрісімен таныстыру. Балаларды өз бетінше фигура жүрісін көрсете алуға және жүрістің дұрыстығын түсіндіре алуға үйрету. «Пешка»	3
6		Балаларды фигура жүрісімен таныстыру. Балаларды өз бетінше фигура жүрісін көрсете алуға және жүрістің дұрыстығын түсіндіре алуға үйрету. «Піл»	2
7		«Пешка» мен «Пілді» ойында қолдану әдісі.	2
8		Балаларды фигура жүрісімен таныстыру. Балаларды өз бетінше фигура жүрісін көрсете алуға және жүрістің дұрыстығын түсіндіре алуға үйрету. «Ладья»	2
9		«Пешка», «Піл» мен «Ладьяны» ойында қолдану әдісі.	2
10		Балаларды фигура жүрісімен	4

		Таныстыру. Балаларды өз бетінше 2 фигура жүрісін көрсете алуға және жүрістің дұрыстығын түсіндіре алуға үйрету. «Король»	
11		Балаларды фигура жүрісімен таныстыру. Балаларды өз бетінше фигура жүрісін көрсете алуға және жүрістің дұрыстығын түсіндіре алуға үйрету. «Ферзь»	2
12		Балаларды фигура жүрісімен таныстыру. Балаларды өз бетінше фигура жүрісін көрсете алуға және жүрістің дұрыстығын түсіндіре алуға үйрету. «Ат»	3
13	Ойын ережесімен таныстыру	Балаларды ойын ережесімен таныстыру. Король мен ладяны бірдей ауыстырып қою шах мат	2
14	Жаңа сөздермен таныстыру	Дебют, миттельшпиль, эндшпиль түсініктерімен таныстыру	2
	Барлығы		36

Введение
1. Теоретические основы...
2. Анализ...
3. Заключение

Содержание
1. Теоретические основы...
2. Анализ...
3. Заключение